

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
Українсько-угорський навчально-науковий інститут
Кафедра історії Угорщини та європейської інтеграції**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Директор Українсько-угорського
навчально-наукового інституту
(signature) Олександр ШПЕНИК
25 червня 2025 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**Історія та культура країн Центрально-Східної
Європи у новий час**

Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Галузь знань	01–Освіта/Педагогіка
Спеціальність	014–Середня освіта
Предметна спеціальність (Спеціалізація)(за наявності)	014.03–Середня освіта. Історія та громадянська освіта
Освітня програма	«Історія (мова навчання фахових дисциплін – угорська)»
Статус дисципліни	обов'язкова
Мова навчання	Угорська/українська

Робоча програма навчальної дисципліни «*Історія та культура країн Центрально-Східної Європи у новий час*» для здобувачів вищої освіти галузі знань *01 – Освіта/Педагогіка* спеціальності *014 – Середня освіта* предметної спеціальності або спеціалізації (за наявності) *014.03–Середня освіта. Історія та громадянська освіта* освітньої програми «*Історія (мова навчання фахових дисциплін – угорська)*»

Розробники: Зубанич Л. Л., к.і.н., доцент
доцент кафедри історії Угорщини та європейської інтеграції

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри Історії Угорщини та європейської інтеграції протокол № 11 від «20» червня 2025 р.

Завідувач кафедри доц. Зубанич Л. Л.

Схвалено науково-методичною комісією Українсько-угорського навчально-наукового інституту протокол № 5 від «24» червня 2025 р.

Голова науково-методичної комісії доц. Талабірчук О. Ю.

©Зубанич Л.Л., 2025 р.

© ДВНЗ «Ужгородський національний університет», 2025 р.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 5	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 150	3	3
Кількість модулів – 1	Семестр:	
Тижневих годин для денної форми навчання: 5 -	2	2
	Лекції:	
	50	12
	Практичні (семінарські):	
	24	10
Вид підсумкового контролю: іспит	Лабораторні:	
Форма підсумкового контролю: комбінований	Самостійна робота:	
	76	128

2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Вивчення навчальної дисципліни *«Історія та культура країн Центрально-Східної Європи у новий час»* покликаний сформуванню знання майбутніх істориків (гумантарії) про місце і роль народів та країн Центрально-Східної Європи (за сучасною картою – Естонія, Латвія, Литва, Білорусь, Польща, Чехія, Словаччина, Угорщина, Румунія, Молдова, Болгарія, Сербія, Чорногорія, Словенія, Хорватія, Македонія, Боснія і Герцеговина, Греція, Албанія) у цивілізаційному розвитку європейського континенту. Означений регіон – Центрально-Східна Європа (далі ЦСЕ) – від найдавнішого часу знаходився на перехресті цивілізаційних впливів між Заходом і Сходом, Північчю і Півднем, протягом всього історичного розвитку зберігав особливі риси суспільно-політичних, релігійно-етнічних, соціально-економічних та культурних відносин, які відбилися на усіх проявах соціального життя і менталітеті його народів. Метою курсу є набуття студентами систематичних знань з основних проблем історії країн ЦСЕ. Перед студентами ставиться завдання засвоєння історичних подій, відходу від однозначно матеріалістичного чи ідеалістичного їх тлумачення.

Головними завданнями курсу *«Історія та культура країн Центрально-Східної Європи у новий час»* є:

- висвітлити становище народів ЦСЕ під імперською владою в кін. XVIII – др. пол. XIX ст.;

- розглянути історію національно-визвольних рухів народів ЦСЕ в другій пол. XIX – на поч. XX ст.;

Відповідно до освітньої програми, вивчення даної дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

Інтегральна компетентність:

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані практичні завдання в галузі середньої освіти, що передбачає застосування концептуальних методів освітніх наук, предметних знань, психології, теорії та методики навчання і характеризується комплексністю та невизначеністю умов організації освітнього процесу в закладах середньої освіти.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК–01 Здатність реалізовувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК–02 Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технології, вести здоровий спосіб життя.

ЗК–03 Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК–04 Здатність працювати в команді.

ЗК–05 Здатність спілкуватися державною і угорською мовами як усно, так і письмово.

Фахові та предметні компетентності спеціальності (ФК, ПК):

ФК–01 Здатність до формування в учнів ключових і предметних компетентностей та здійснення міжпредметних зв'язків.

ФК–02 Володіти основами ціле покладання, планування та проєктування процесу навчання учнів.

ФК–03 Здатність здійснювати об'єктивний контроль і оцінювання рівня навчальних досягнень учнів

ФК–06 Здатність здійснювати виховання на уроках і в позакласній роботі, виконувати педагогічний супровід процесів соціалізації учнів та формування їхньої культури.

ПК–02 Здатність орієнтуватися в історичному часі, застосовувати періодизацію як спосіб пізнання історичного процесу, доцільно використовувати категоріально-понятійний апарат і хронологію історичної науки.

ПК–03 Здатність ефективно й грамотно працювати з різними джерелами історичної інформації, будувати усні й письмові висловлення щодо історичних фактів, історичних постатей та історичної теорії.

ПК–04 Здатність розкривати загальну структуру історичної науки на основі взаємозв'язку основних історичних подій та постатей.

ПК–05 Здатність характеризувати досягнення історичної науки та сучасний стан історичних інституцій, їхні ролі у суспільному житті, оцінювати та визначати історичні джерела (пам'ятки).

ПК–06 Здатність застосовувати системні знання з історії та методики навчання історії у викладанні предмета в базовій середній школі, здійснювати структурування навчального матеріалу.

ПК–07 Здатність застосовувати пошук, аналіз та розуміння архівних матеріалів, дискутувати про минуле в політичному й культурному аспектах.

ПК–08 Здатність чітко і логічно відтворювати базові історичні знання, оцінювати нові відомості, факти, події та інтерпретації в контексті формування в учнів цілісної історичної картини світу.

Вивчення навчальної дисципліни передбачає формування та розвиток у здобувачів вищої освіти програмних результатів навчання відповідно до стандарту вищої освіти зі спеціальності **014 Середня освіта та освітньої програми «Історія (мова навчання фахових дисциплін – угорська)»:**

знати:

- перебіг основних історичних подій та процесів, які відбувалися в Центрально-Східній Європі
- закономірності й основні етапи розвитку державних форм у Центрально-Східній Європі;
- конкретні умови і форми розвитку структур у Центрально-Східній Європі.
- особливості інтеграційних процесів у Центрально-Східній Європі;
- головні фактори та особливості розвитку основних соціальних верств і політичних угруповань у народів Центрально-Східної Європи.

- діяльність провідних історичних постатей у народів Центрально-Східної Європи.

вміти:

- використовувати набуті знання у викладацькій діяльності в середній школі та професійно-технічному училищі, в науковій сфері;
- володіти найважливішими методами роботи з джерелами;
- досліджувати історичні джерела з історії країн Центрально-Східної Європи;
- розробляти програму викладання та здійснювати наукові дослідження з історії країн Центрально-Східної Європи.

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовами вивчення навчальної дисципліни *«Історія та культура країн Центрально-Східної Європи у новий час»* є опанування таких навчальних дисциплін (НД) освітньої програми (ОП):

ОК.14 Історія та культура західноєвропейського Середньовіччя

ОК.18 Історія та культура країн Центрально-Східної Європи у добу Середньовіччя

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми *«Історія та культура країн ЦСЄ доби нового часу»*, вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Знає історичні основні етапи розвитку предметної області.	ПРН – 01
Уміє оперувати базовими категоріями та поняттями спеціальності.	ПРН – 05
Добирає та застосовує сучасні освітні технології та методики для формування предметних компетентностей учнів і здійснювати самоаналіз ефективності уроків.	ПРН – 08
Володіє формами та методами виховання учнів на уроках і в позакласній роботі, уміє відстежувати динаміку особистісного розвитку дитини.	ПРН – 09
Здатний цінувати розмаїття та мультикультурність, керуватися в педагогічній діяльності етичними нормами, принципами толерантності, діалогу й співробітництва.	ПРН – 11
Усвідомлює цінність захисту незалежності, територіальної цілісності та демократичного устрою України.	ПРН – 12
Знає історичну термінологію й наукову періодизацію історичних процесів.	ПРН – 13
Добирає міжпредметні зв'язки курсів історії в базовій середній школі відповідно до Державного стандарту загальної середньої освіти з освітньої галузі «Суспільствознавство».	ПРН – 16
Знає та розуміє історіографію для аналізу сучасних наукових дискусій із проблем вітчизняної та всесвітньої історії.	ПРН – 17
Пояснює та аналізує суспільні явища, процеси й тенденції у державі та світі, концепцію сталого розвитку людства.	ПРН – 19

Уміє використовувати новітні методологічні підходи у навчальній та професійній діяльності: цивілізаційний, аксіологічний, культурологічний, антропологічний, багатofакторний.	ПРН – 20
Уміє орієнтуватися в науковій періодизації, порівнювати історичні процеси вітчизняної та всесвітньої історії, виявляти тенденції міжнародних відносин, пов'язані з геополітичними чинниками.	ПРН – 21
Уміє працювати із джерелами інформації, інтегрувати їх зміст, визнавати й сприймати різноманітність критичного аналізу і оцінок історичних джерел.	ПРН – 22
Характеризує об'єктивно й неупереджено історичні події та постаті різних історичних періодів	ПРН – 23
Створює тексти та короткі описи (есе) на підставі історичної інформації, які можуть бути використані в журналістиці, місцевих органах влади, музеях тощо.	ПРН – 24

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни *«Історія та культура країн Центрально-Східної Європи у новий час»*:

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Знання історичних основних етапів розвитку предметної області.	ПРН – 01
Уміння оперувати базовими категоріями та поняттями спеціальності.	ПРН – 05
Вибір та застосування сучасних освітніх технологій та методики для формування предметних компетентностей учнів і здійснення самоаналізу ефективності уроків.	ПРН – 08
Володіння формами та методами виховання учнів на уроках і в позакласній роботі, уміння відстежувати динаміку особистісного розвитку дитини.	ПРН – 09
Здатність цінувати розмаїття та мультикультурність, керуватися в педагогічній діяльності етичними нормами, принципами толерантності, діалогу й співробітництва.	ПРН – 11
Усвідомлення цінності захисту незалежності, територіальної цілісності та демократичного устрою України.	ПРН – 12
Знання історичної термінології й наукову періодизації історичних процесів.	ПРН – 13
Вибір міжпредметних зв'язків курсів історії в базовій середній школі відповідно до Державного стандарту загальної середньої освіти з освітньої галузі «Суспільствознавство».	ПРН – 16
Знання та розуміння історіографії для аналізу сучасних наукових дискусій із проблем вітчизняної та всесвітньої історії.	ПРН – 17
Знання пояснювати та аналізувати суспільні явища, процеси й тенденції у державі та світі, концепцію сталого розвитку людства.	ПРН – 19
Уміння використовувати новітні методологічні підходи у навчальній та професійній діяльності: цивілізаційний, аксіологічний, культурологічний, антропологічний, багатofакторний.	ПРН – 20
Уміння орієнтуватися в науковій періодизації, порівнювати історичні процеси вітчизняної та всесвітньої історії, виявляти тенденції міжнародних відносин, пов'язані з геополітичними чинниками.	ПРН – 21
Уміння працювати із джерелами інформації, інтегрувати їх зміст, визнавати й сприймати різноманітність критичного аналізу і оцінок історичних джерел.	ПРН – 22
Характеризувати об'єктивно й неупереджено історичні події та постаті різних історичних періодів	ПРН – 23

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є:

усне опитування, письмові практичні роботи, написання реферату, підсумкові контрольні роботи.

Результати діяльності студентів оцінюються за 100-бальною системою за такими формами контролю: поточний — виступ на практичному занятті (до 5 балів), виконання презентації, домашніх індивідуальних занять (до 40 балів: кожне індивідуальне завдання оцінюється до 5 балів; тематичний (за модулем) контроль (тестування) — до 50 балів.

Підсумковий контроль — виставлення семестрової оцінки студентам, які опрацювали теоретичні теми і практично засвоїли їх.

За результатами поточного контролю та виконання домашніх індивідуальних завдань студенти, які отримали від 90 до 100, балів можуть бути звільнені від підсумкового контролю та отримати оцінку "відмінно", від 80 до 90 балів — "добре", від 70 до 80 балів — "задовільно".

Заплановано дві модульні контрольні, захист реферату, заслуховування доповіді, перегляд презентації студента.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю: Поточний контроль – це оцінювання знань студента під час семінарських занять, самостійної роботи та активності студента на занятті.

Поточний контроль рівня засвоєння навчального матеріалу дисципліни оцінюється за п'ятибальною шкалою. У кінці семестру виводиться середнє арифметичне усіх одержаних оцінок за відповіді та модуль. Одержаний результат переводиться у бали.

Якщо студент жодного разу не відповідав на семінарських заняттях, матиме за відповідний поточний контроль 0 балів.

Форми участі студентів у навчальному процесі, які підлягають поточному контролю:

- Виступ з основного питання.
- Усна наукова доповідь.
- Доповнення, запитання до виступаючого, рецензія на виступ.
- Участь у дискусіях, інтерактивних формах організації заняття.
- Аналіз джерельної і монографічної літератури.
- Письмові завдання (тестові, контрольні, творчі роботи тощо).

Результати поточного контролю заносяться до журналу обліку роботи академічної групи. Позитивна оцінка поточної успішності студента за відсутності пропущених і невідпрацьованих семінарських занять, позитивні оцінки за модульні роботи є підставою допуску до підсумкової форми контролю – іспиту.

Форма модульного контролю: Модульний контроль (МК) проводиться два рази за семестр, відповідно до графіка навчального процесу.

Контрольні заходи модульного контролю з навчальної дисципліни проводяться під час семінарських занять в академічній групі відповідно до розкладу занять.

Контрольні заходи модульного контролю проводяться у комбінованій формі: у вигляді тестування та письмових контрольних робіт. Вид контрольного заходу та методика урахування складових модульного контролю при визначенні оцінки за МК розробляється викладачам і затверджується кафедрою.

До контрольного заходу відповідного модульного контролю студент допускається незалежно від результатів поточного контролю. На консультаціях студент може відпрацювати

пропущені семінарські заняття, захистити індивідуальні завдання, реферати, а також ліквідувати заборгованості з інших видів навчальної роботи.

Студент, який з поважної причини не зміг з'явитися на модульний контроль за дозволом декана може скласти пропущений модульний контроль з предмету.

Форма підсумкового семестрового контролю: студенти, які за результатами модульних контролів здобули з навчальної дисципліни не менше від встановленої мінімальної кількості балів, атестуються із виставленням їм державної семестрової оцінки («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно») відповідно до шкали переведення. Студенти, які атестовані з оцінкою «незадовільно» зобов'язані скласти семестрові экзамени. Семестрові экзамени можуть також скласти студенти, які бажають покращити оцінку, отриману за результатами модульних контролів. Оцінювання знань на экзаменах здійснюється у 100-бальній шкалі.

Розподіл балів, які отримують здобувачі за поточний та модульний контроль (Змістовий модуль 1.)

Поточне оцінювання та самостійна робота									Модульна контрольна робота	Сума
T1	T2	T3	T4	...	...	...	...	...	50	100
12	12	12	14							

T1, T2 ... – теми

(Змістовий модуль 2.)

Поточне оцінювання та самостійна робота									Модульна контрольна робота	Сума
T5	T6	T7	T8	...	...	...	...	...	50	100
12	12	12	14							

T1, T2 ... – теми

Оцінювання окремих видів навчальної роботи

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1		Модуль 2	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні (семінарські) заняття	10	50	10	50
Письмове тестування при тематичному оцінюванні				
...				
Презентація				
Реферат				
Есе				
...				
Модульна контрольна робота		50		50
Разом	10	100	10	100

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Оцінка відмінно (А) виставляється, коли студент дає абсолютно правильні відповіді на теоретичні питання з викладенням оригінальних висновків, отриманих на основі програмного, додаткового матеріалу та нормативних документів. При виконанні практичного завдання

студент застосовує системні знання навчального матеріалу, передбачені навчальною програмою.

Оцінка добре (B) виставляється студенту, який повністю розкрив теоретичні питання на основі програмного та додаткового матеріалу. При виконанні практичних завдань студент застосовує узагальнені знання навчального матеріалу, передбачені навчальною програмою.

Оцінка добре (C) виставляється студенту, який повністю розкрив теоретичні питання, а програмний матеріал викладено у відповідності до вимог. Практичні завдання виконані в цілому правильно, але мають місце окремі неточності.

Оцінка задовільно (D) виставляється, коли студент розкрив теоретичні питання, проте при викладенні програмного матеріалу допущені окремі помилки. При виконанні практичних завдань студент припускається помилок, за рахунок недостатнього розуміння програмного матеріалу.

Оцінка задовільно (E) виставляється, коли студент неповністю розкрив теоретичні питання, відповідь містить суттєві помилки. При виконанні практичних завдань студент припускається значних помилок, а виконання завдань викликає значні труднощі у студента.

Оцінка незадовільно (FX) виставляється студенту, який не розкрив теоретичні питання і не може виконати практичні завдання. Як правило такий студент виявляє здатність до викладення думки лише на елементарному рівні.

Оцінка незадовільно (F) виставляється студенту, який не виконав навчальну програму або якийсь елемент її складової, має фрагментарні знання, які не дозволяють розкрити теоретичні питання і виконати практичні завдання. Такий студент не може викласти свою думку навіть на елементарному рівні. За результатами контролю знань студентів, дозволяється виставлення екзаменаційної оцінки (без підсумкового іспиту) – «відмінно», «добре», та «задовільно». Студент має право підвищити оцінку, складаючи іспит.

Критерії оцінювання підсумкового контролю

Програмою передбачено іспит, як підсумковий семестровий контроль даної навчальної дисципліни. Підсумковий семестровий контроль здійснюється за результатами модульного контролю та усної відповіді на питання, щовходять до екзаменаційних білетів. Оцінка виставляється за 100-бальною шкалою, яка переводиться у національну шкалу та шкалу ЄКТС.

Таблиця відповідності оцінок за різними шкалами

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		диференційована	недиференційована
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	Fx	незадовільно з можливістю повторного складання	незараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	незараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1. Зміст навчальної дисципліни

МОДУЛЬ I

Змістовний модуль 1.

Тема 1. Завоювання турками-османами південнослов'янських народів (XIV-XVI ст.). Початок османської експансії на Балканах. Політична обстановка на Балканах в період османських завоювань. Османські завоювання південнослов'янських народів, його етапи і наслідки. Битва на річці Мариці 1371 р. Завоювання турками-османами Другого Болгарського царства. Битва на Косовому полі 1389 р. Характер завоюницької політики османів. Визнання васальної залежності Сербією. Сербська деспотовина. Хрестовий похід 1443-1444 р. Поразка під Варною (1444). Османські завоювання другої половини ХУ ст. Битва при Мохачі 1526 р. і її політичні наслідки. Розділ хорватських земель. Завоювання Воеводини (середина XVI ст.). Завершення періоду османської експансії в Європі (кінець XVI ст.)

Тема 2. Слов'янські народи Південно-Східної і Центральної Європи під владою Османської імперії (кінець XIV-середина XVIII ст.). Система влади і етнополітичний механізм османського панування. Наслідки османських завоювань для слов'янських народів. Панування мусульманської меншості над більшістю християнського населення на завойованих територіях. Організація системи управління на завойованих землях. Тимарна система землеволодіння. Правове становище підкорених народів. Дискримінація християнського населення. Ісламізація. Розвиток міст. Криза османської держави в XVII ст. Соціально-економічне становище південнослов'янських земель у складі Османської імперії. Форми визвольної боротьби слов'янських народів в європейських провінціях Османської імперії.

Тема 3. Болгарський народ під владою Османської імперії (XV-XVIII ст.). Завоювання турками-османами Болгарії в XIV ст. Релігійно-політичний механізм османського панування. Соціально-економічне становище болгарських земель в XV-XVI ст. Релігійно-політичний механізм османського панування. Соціально-економічне становище болгарських земель в XV-XVI ст. Криза Османської держави і болгарські землі в XVII ст. Боротьба болгарського народу проти османської влади в XV-XVII ст. Становище болгарських земель у XVIII ст.

Тема 4. Соціально-економічний розвиток Чехії і Польщі в XVI-XVII ст. Місто, ремесло, торгівля в чеських і польських землях. Місце фільварків в господарській системі. Стан селянських господарств Польщі і Чехії у XVI ст. Зміни в становищі селянства у зв'язку з переходом до фільварково-кріпосницької системи господарювання. Правові відносини між феодалом і селянином. Особливості аграрного розвитку Чехії. Політика Чеського королівства по відношенню до селянства. Політика Польського королівства по відношенню до селянства. Генеза фільваркової системи в Польщі. Велькостатек (фільварок) в Чехії в XVII ст. Розвиток чеської промисловості. Фільварково-кріпосницька система в Польщі і Чехії. Культура і побут польського і чеського села XVI-XVII ст. Історична роль фільваркової системи. Антифеодальна боротьба чеського і польського селянства в XVII ст.

Змістовний модуль 2

Тема 5. Чехія, Австрія та Угорщина у складі монархії Габсбургів. Перші спроби реформ. Соціально-економічне і політичне становище чеських земель в другій половині XVIII ст. Становище міст. Процес першочергового накопичення капіталу. Розвиток промислового підприємництва. Особливості політичного статусу чеських земель у складі монархії Габсбургів. Національні відносини. Перші спроби реформ в монархії Габсбургів. 1740-1781 рр. Реорганізація органів управління. Реформи Марії Терезії (1740-1780). Криза панщинно-кріпосницької системи. Панщинний патент 1775 р. Розвиток мануфактур. Ремісничє виробництво, торгове і фінансове підприємництво. Реформи Йосипа II (1780- 1790). Реформа церкви. Відміна особистої залежності селян. Аграрна реформа. Адміністративна, судова та воєнна реформа. Охорона здоров'я. Соціальне забезпечення.

Тема 6. Польща в другій половині XVIII ст. Поділи Речі Посполитої. Економічний

занепад Речі Посполитої у XVIII ст. Соціально-економічний розвиток Речі Посполитої другої половини XVIII ст. Зміни в соціальній структурі польського суспільства в другій половині XVIII ст. Еволюція державного ладу Речі Посполитої в першій половині XVIII ст. Внутрішньо і зовнішньополітична криза Речі Посполитої у 20-х – 60-х роках XVIII ст. Створення реформаторського табору. Рух конфедератів в 60-ті роки XVIII ст. Державні реформи другої половини XVIII ст. Участь Анджея Заморського у розробці програми реформ. Діяльність Фамілії Чарторийський в другій половині XVIII ст. Діяльність Станіслава Сташиця і Гуго Коллонтая у проведенні державно-політичних реформ. Політика Станіслава Августа Понятовського. Російсько-пруське втручання у внутрішні справи Речі Посполитої. Чотирирічний сейм (1788-1792 рр.). Конституція 3 травня 1791 р. Хід повстання під проводом Тадеуша Костюшки. Причини падіння Речі Посполитої. Поділи Речі Посполитої та їх наслідки.

Тема 7. Центрально-Східна Європа кінця XVIII – перша половина XIX ст. Народи західних окраїн Російської імперії. Польське питання і національний рух наприкінці XVIII – першої половини XIX ст. (від польських легіонів до визвольних повстань). Програма відбудови польської держави та невдачі у її реалізації. Варшавське князівство. Політика європейських держав в польському питанні. Рішення Віденського конгресу. Створення Королівства Польського. Повстання 1830–1831 рр. Велика еміграція нові програми визволення. Зміни суспільної свідомості поляків у першій половині XIX ст. Розвиток капіталістичних стосунків у польських землях. Зміни в соціальній структурі. Вплив польського національного руху на народи Центрально-Східної Європи. Державна і національна політика Габсбургів. Наслідки наполеонівських війн для Австрії. Посилення національних рухів. Польський національний рух та українське національне відродження. Повстання 1848 р. Політика Відня в період революційних подій. Чеське національне відродження. Ідея слов'янської єдності. Національний рух ліберали і радикали. Австророславизм. Початок індустріалізації в Чехії. Чехія і Словаччина під час революції 1848 р. Національне відродження в Хорватії. «Іллірійський рух». Словенське національне відродження. Будителі. Вплив «іллиризму». Сербський національний рух у Воеводині. Османська імперія в першій половині XIX ст.: внутрішній розвиток і міжнародне становище. Російсько-турецькі та австро-турецькі війни. Політика європейських держав щодо Туреччини. Національне пробудження народів Балкан, посилення визвольних рухів. Національне відродження сербів. Перше і друге сербські повстання. Здобуття автономії. Розвиток Сербського князівства у 30–60-і роках XIX ст. Болгарське національне відродження. Формування національної свідомості. Гайдуцький рух. Боротьба за національну церкву. Радикальна і ліберальна течії болгарського визвольного руху.

Тема 8. Доба індустріалізації, соціальних і національних рухів (друга половина XIX – початок XX ст.). Від імперій до незалежних держав. Політика Російської імперії на західних окраїнах. Реформи 60–70-х років XIX ст. Польський національний рух 50–60-х років XIX ст. Повстання 1863–1864 рр. Русифікація. Економічні та соціальні процеси в Королівстві Польському. Національні і соціальні рухи. Виникнення політичних партій. Революція 1905 р. Політична сфера польського суспільства напередодні Першої світової війни. Внутрішній розвиток і зовнішня політика Габсбургів. Перебудова імперії, утворення дуалістичної монархії. Конституціоналізм. Реформи початку XX ст. Польсько-українські конфлікти в Галичині. Польські політичні партії. Розвиток чеського національного руху, національна партія та її течії. Чесько-німецькі суперечності. Чеські політичні партії та ін. програми на початку XX ст. Внутрішньополітичне та міжнародне становище Османської імперії. Визвольні рухи балканських народів. Повстання 1876 р. в Болгарії. Російсько-турецька війна 1877 – 1878 рр. та її наслідки. Становлення болгарської держави. Політичні табори та суспільні рухи. Проголошення незалежності Болгарії. Становлення держав на Балканах. Сербське королівство наприкінці XIX – початку XX ст. Політична криза на Балканах. Балканські війни 1912–1913 рр.

6.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	Форма навчання (денна, заочна)				
	Усього	у тому числі			
лекції		практичні (семінарські)	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота
II-й семестр					
Модуль 1					
Змістовий модуль 1.					
Тема 1. Завоювання турками-османами південнослов'янських народів (XIV-XVI ст.).	18/17	6/1	3/0		9/16
Тема 2. Слов'янські народи Південно-Східної і Центральної Європи під владою Османської імперії (кінець XIV-середина XVIII ст.)	19/20	7/2	3/2		9/16
Тема 3. Болгарський народ під владою Османської імперії (XV–XVIII ст.)	18/20	6/2	3/2		9/16
Тема 4. Соціально-економічний розвиток Чехії і Польщі в XVI–XVII ст.	18/18	6/1	3/1		9/16
Разом за змістовий модуль 1	73/75	25/6	12/5		36/64
Змістовий модуль 2.					
Тема 5. Чехія, Австрія та Угорщина у складі монархії Габсбургів. Перші спроби реформ.	20/20	7/2	3/2		10/16
Тема 6. Польща в другій половині XVIII ст. Поділи Речі Посполитої	19/20	6/2	3/2		10/16
Тема 7. Центрально-Східна Європа кінця XVIII – перша половина XIX ст.	19/17	6/1	3/0		10/16
Тема 8. Доба індустріалізації, соціальних і національних рухів (друга половина XIX – початок XX ст.)	19/18	6/1	3/1		10/16
Разом за змістовий модуль 2	77/75	25/6	12/5		40/64
Разом	150/150	50/12	24/10		76/128

6.3. Теми практичних (семінарських, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Народні рухи в Центральній і Південно-Східній Європі (XVI – XVII ст.) Особливості боротьби південнослов'янських народів проти османського завоювання. Боротьба болгар проти османської влади в XV–XVII ст. Народні рухи в Польщі і Чехії в XVI–XVII ст.	6	2
2	Діячі польського і чеського Відродження. Загальна характеристика доби Відродження. Видатні діячі польського Відродження. Великі відкриття Миколи Коперника. Чеські	6	2

	гуманісти.		
3	Економіка і соціальна структура польських земель в другій половині XVII–XVIII ст. Причини економічної кризи другої половини XVII – початку XVIII ст. 2. Сільське господарство. Криза міст, ремісничого виробництва, фінансів і торгівлі. Господарська стабілізація XVIII ст. Селянство, міщани, шляхта і магнатерія. Соціальні конфлікти	6	3
4	Османська імперія в першій половині XIX ст.: внутрішній розвиток і міжнародне становище. Російсько-турецькі та австро-турецькі війни. Національне пробудження народів Балкан, посилення визвольних рухів. Національне відродження сербів. 4. Болгарське національне відродження.	6	3
Разом		24	10

6.4. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1.	Річ Посполита у XVI – XVIII ст. як багатонаціональна держава.	19	32
2.	Утворення багатонаціональної монархії Габсбургів і включення до її складу Чеського та Угорського королівства.	19	32
3.	«Східна криза» і війни на Балканах. Утворення нових національних держав	19	32
4.	Зміст, характер та рівень викладання історії та культури країн ЦСЄ доби нового часу у шкільному курсі всесвітньої історії в загальноосвітній школі.	19	32
Разом		76	128

6.5 ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ, ЩО ВИНОСЯТЬСЯ НА ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ

1. Російсько-турецька війна 1877-1878 рр. та її наслідки для Албанії.
2. Албанське національне відродження.
3. Повстання під проводом Дьордя Ракоці та його значення для Угорщини.
4. Проведення політики «освіченого абсолютизму» в Угорських землях.
5. Трансільванське князівство у XVI – XVIII ст.
6. Утворення та діяльність Призренської ліги. Її значення.
7. Трансільванія і Банат у 1849-1914 р.
8. Проголошення Румунської Народної Республіки.
9. Румунська культура у XIX ст.
10. Правління династії Анжу в Албанії.
11. Участь Румунії у російсько-турецькій війні 1877-1878 рр.
12. Битва при Мохачі 1526 р. Її історичне значення для Угорщини.
13. Реформація та Контреформація в Угорщині.
14. Австро-турецька війна 1662-1664 р.
15. Угорщина за часів правління Карла VI.
16. Революція 1848-1849 рр. в Угорщині.
17. Життя та діяльність Лайоша Кошута.
18. Значення епохи дуалізму (1867-1900) для Угорщини.
19. Румунське національне Відродження.
20. Об'єднання Молдавії та Валахії у 1859 р.
21. Соціально-економічний розвиток Румунії у другій половині XIX ст.
22. Румунські землі у складі Османської імперії.

23. Угорщина наприкінці XVI – XVII ст.
24. Угорщина у період наполеонівських війн 1799-1815 рр.
25. Боротьба за національну незалежність та утворення Румунської держави у 1861 р.
26. Характеристика державного, економічного і внутрішньополітичного становища Румунії у кінці XIX – початку XX ст.
27. Албанія у XVII – XVIII ст. Криза військово-ленної системи.
28. Перші роки незалежної Албанії. Вільгельм I.
29. Проголошення незалежності Албанії.
30. Албанія у другій половині XX ст

7. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

Вивчення курсу потребує спеціального матеріально-технічного/або інформаційного забезпечення: проєктор для перегляду презентацій у форматі MS PowerPoint, використання комп'ютерів, історичних та контурних карт, унаочнень.

У разі дистанційного навчання – інтернет (ZOOM, MOODLE).

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Базова

1. Камінський Анджей. Історія Речі Посполитої як історія багатьох народів 1505-1795. Київ, 2011.
2. Дейвіс Норман. Боже ігрище. Історія Польщі. Київ, 2008.
3. Концепт «Європа»: Навчальний посібник / Ващенко А.В., Гаврилов В.М., Дятлов В.О., Казимір В.А., Кеда М.К., Коваленко О.О., Соломенна Т.В. Чернігів: Десна Поліграф, 2018. 296 с.
4. Туряниця І., Ісак Ю. І., Андрусак Я. Я. Доба Нового часу у періодизаційних схемах історичної науки в Україні: понятійний апарат і методологічні засади. *Věda a perspektivy: Multidisciplinární mezinárodní vědecký magazín: Мультидисциплінарний міжнародний журнал.* Praha, 2023. № № 8 (27). С. 332–350.
5. Хрестоматія з історії західних і південних слов'ян / за ред. В. Ярового. Т.2 Нова доба. Київ, 2016.

Додаткова

1. Topolski J. Historia Polski: Od czasów najdawniejszych do 1990 r. Wyd.6. Warszawa, 1995
2. Вандич П. Ціна свободи: Історія Центрально-Східної Європи від Середньовіччя до сьогодення: Пер. з англ. 2-е вид., доп. К., 2004.
3. Дворнік Ф. Слов'яни в європейській історії та цивілізації. – К., 2000.
4. Дворнік Ф. Слов'яни в європейській історії та цивілізації. / Пер. з англ. К., 2000.
5. Дебидур А. Дипломатическая история Европы: от Венского до Берлинского конгресса (1814-1878). В 2-х томах. – М., 1995;
6. Дейвіс Н. Європа. Історія. К., 2006
7. Дейвіс Норман. Боже ігрище: історія Польщі./ пер. з англ. П. Таращук. Київ: Вид-во Соломії Павличко “Основи”, 2008. 1080 с.
8. Джеджора О. Історія європейської цивілізації. Частина I. До кінця XVIII століття. Львів: В-во ЛБА, 1999. 448 с.
9. Славіч Б. Історія Балкан XVIII-XIX століття. Київ, 2003.
10. Зашкільняк Л., Крикун М. Історія Польщі: від найдавніших часів до наших днів. Львів, 2002.

11. Іналджик Г. Османська імперія. Класична доба. 1300–1600.– К., 1998.
12. Історія західних і південних слов'ян (з давніх часів до XX ст.) Курс лекцій: Навч. Посібник /В. І.Яровий, П. М.Рудяков, В. П.Шумило та ін. – К., 2001.
13. Історія західних та південних слов'ян XX століття. Навч. посібник / Є. Пугач, С. Страшнюк, Р.Постоловский. Х., 1998.
14. Історія південних і західних слов'ян: Підручник /За ред. І.М.Гранчака, А.Ф.Кізченка, В.П.Чорнія. – К., 1987.
15. Історія Центрально-Східної Європи. Посібник для студентів історичних і гуманітарних факультетів університетів / За ред.. Л. Зашкільняка. – Львів, 2001.
16. Коротка історія Угорщини. – Ніредьгаза, 1997.
17. Кріль М. Історія Центрально-Східної Європи. Навчальний посібник. К., 2008.
18. Кріль М.М. Історія Словаччини / М.Кріль. – Львів: ЛНУ ім. І.Франка, 2006. – 264 с.
19. Рудько С.О. Історія Центрально-Східної Європи (кін. XVIII - поч. XXI ст.): Навчально-методичний посібник з курсу. - Вид. 2-ге, доповнене. – Острог, 2010. 220 с.
20. Самчук В. Л. Культура південних і західних слов'ян. Навчальний посібник. Миколаїв, 2002.
21. Страшнюк С. Історія Центрально-Східної Європи. Посібник для студентів історичних і гуманітарних факультетів університетів. Львів, 2001. 1
22. Хрестоматія для студентів історичних факультетів вищих навчальних закладів України. – Харків, 2000.
23. Хрестоматія з історії держави і права зарубіжних країн. – К., 1998.
24. Хрестоматія з історії держави і права зарубіжних країн. К., 1998. 504 с. Чорній В. П., Чорній А. В. Історія південних і західних слов'ян. Рівне, 2000.
25. Хрестоматія з історії західних та південних слов'ян (Давня доба, Середньовіччя) / упоряд. В.І.Яровий, С.М.Мотрук, В.П.Шумило та ін.; за ред. В.І.Ярового. – К.: Либідь, 2011.
26. Центральна і Східна Європа в XV–XVIII століттях: Питання соціально-економічної та політичної історії. До 100-річчя від дня народження проф.. Дмитра Похилевича / За ред. Л. Зашкільняка та М. Крикуна. – Львів, 1998.
27. Чорній В.П. Історія Болгарії / В.Чорній. – Львів: ЛНУ ім. І.Франка, 2007. – 404 с.

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

**Результати перегляду
робочої програми навчальної дисципліни**

Робоча програма перезатверджена на 20__ / 20__ н.р. без змін; зі змінами (Додаток __).
(потрібне підкреслити)

протокол № __ від «__» _____ 20__ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20__ / 20__ н.р. без змін; зі змінами (Додаток __).
(потрібне підкреслити)

протокол № __ від «__» _____ 20__ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20__ / 20__ н.р. без змін; зі змінами (Додаток __).
(потрібне підкреслити)

протокол № __ від «__» _____ 20__ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20__ / 20__ н.р. без змін; зі змінами (Додаток __).
(потрібне підкреслити)

протокол № __ від «__» _____ 20__ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)